

Posudek na diplomovou práci Bc. Kristiny Veinbender

Diplomová práce Bc. Kristiny Veinbender je zajímavým a detailním příspěvkem k rozsáhlým a neutichajícím diskusím o povaze a jádru filosofie L. Wittgensteina. Směřuje k objasnění tématu, které mnohým Wittgensteinovým odpůrcům klade do rukou zbraň těžkého kalibru – problematiku mlčení a jejího místa ve filosofii. Mnozí považují úplný závěr *Traktátu* za příliš mystický a nepochopitelný a tedy samotného Wittgensteina za prapodivného filosofa, jemuž je lépe se vyhnout. Přiznám se, že sám nestojím daleko od téhle pozice, ale na mé hodnocení posuzované práce tahle skutečnost neměla žádný vliv. Naopak, vysoce vyzdvihuji fakt, že práce skvěle pracuje s primárním materiálem a autorka je dobře obeznámena i se standardními sekundárními zdroji. Jde o přesnou a poctivou analýzu náročného materiálu a již tahle skutečnost si vyžaduje velké ocenění. Kvalitních pasáží a dobře budovaných argumentů je v ní mnoho, například části o obrazové teorii, smysluplnosti a pod. Práce tedy splňuje veškeré akademické kritéria, dovoluji si přesto upozornit na některé její problematičtější místa a vyvolat tím nad práci fundovanou diskusi. Prvním, a dosti rušivým momentem, je jazyk práce. Čtenář rychle pochopí, že čeština není rodnou řečí autorky a je na škodu věci, že po ní text nepřečetl ještě i rodilý mluvčí. Doslova na každé stránce se najde alespoň jedna věta či fráze, které je agramatická. Často jde jenom o prohozený slovosled anebo nesprávný pád, ale několikrát se mi stalo, že jsem musel dosti přemýšlet, co měla věta vůbec říct. Obvykle jsem k jazykovým přešlapům celkem benevolentní, ale jejich počet v práci překročil i mou, jinak vysokou míru tolerance.

Rád bych ale obrátil pozornost k obsahu práce, protože ten mně jako oponenta zajímá mnohem víc. Tady mám několik kritických poznámek. Nejprve k metodologickým východiskům. Práce se hlásí k hnutí „nového Wittgensteina“, které odmítá přísnou demarkaci mezi *Traktátem* a pozdějšími pracemi. Autorka často cituje Coru Diamond, Sterna a další představitele tohoto hnutí, zároveň ale neproblematicky pracuje se sekundárními zdroji, jež jsou buď starší, nebo dokonce pocházejí od autorů, kteří proti hnutí aktivně vystupují (např. Hacker). Bylo by potřeba ujasnit, jaká je vlastně autorčina pozice k diskusím kolem „nového Wittgensteina“.

Teď k samotnému obsahu: i když práce má být o mlčení u Wittgensteina, ve skutečnosti se mlčení věnuje jenom na 4 stranách (35-39)! Chápu, že spojení mlčení a smysluplnosti vyžaduje dlouhou expozici problematiky a taky obecnější výklad aspirací *Traktátu*, ale tenhle nepoměr (hlavně s ohledem na název práce) je velice zarážející. I když je autorčin postupný výklad hlavních téz *Traktátu* pozoruhodný, zdaleka ne všechny jeho části směřují k očekávanému vrcholu, tedy diskusi o mlčení. Například kapitola o subjektu dle mého názoru s tématem souvisí jenom velice okrajově. Raději bych přivítal mnohem více materiálu o samotném mlčení. Jindy autorce chybí kritický odstup, nebo Wittgensteina vykládá způsobem, jež není obhajitelný. Např. na s. 10 dává do kontrastu nejistotu při zobrazování stavů věcí na papíře s jistotou zachycení logického stavu věcí v písmu. Docela by mně zajímalo, odkud se bere tenhle rozdíl a jak je zdůvodněn. Nebo, když cituje Summerfielda (s. 22), z textu plyne nemožnost nearbitrárních znaků, což je docela

absurdní důsledek jakékoli teorie znakovosti. V centrální pasáži o mlčení (s. 36) se uvádí Hackerův příklad věty, jež je údajně nesmyslné, protože se jaksi sama ukazuje: „jedna barva je světlejší než druhá“. Nesmyslnost se zdůvodňuje tvrzením, že vyřčením této věty se jenom opakují vnitřní vztahy či vnitřní vlastnosti empirické situace. To ale vede k nepříjemnému důsledku o nevyslovitelnosti všech empirické věty, protože ty samozřejmě odkazují na nějaké vnitřní vlastnosti každé opisované situace!

Trochu nesystematicky působí také poslední část práce, kde se autorka vyrovnává se závěry Lakoffa a Johnsona. Není úplně jasné, čím si právě tihle autoři zasloužili její pozornost. Jejich lingvisticky budovaná kritika není v žádném zřejmém smyslu mířena na Wittgensteina, takže bychom potřebovali vědet, proč právě na ně se autorka zameřuje. Krom toho, filosoficky fundovanějších kritik objektivismu je bezpočet, takže výběr kognitivního realismu vyžaduje další zdůvodnění. Když už jsme u tohoto tématu, neodpustím si ještě dvě stručné poznámky. Celkem jiste neplatí poslední věta z části o „Zkušenostním“ Traktátu ze s. 48. Lakoffovo pojetí metafory je mnohem širší než věty, které u Wittgensteina spadají pod „zákaz vyslovení“. Zdanlivá podoba obou množin by si vyžadovala mnohem detailnější pohled. A nakonec, velice mně pobavila poslední věta celé práce (s. 55): „... právě „traktátové“ mlčení ... je klíčem pro pochopení kognitivních procesů, které se podílejí na vzniku a uchování struktur jazyka a vědění“. Jestli je to tak, pak mají pravdu všichni kritici Wittgensteina – Ludwig nám zakazuje dělat právě to, co je na nás jako lidech to nejzajímavější a nejprovokativnější!

I když se může zdát, že je v práci mnoho chyb, chci opět zdůraznit, že jde o velice podnětnou, intelektuálně fundovanou a akademicky kvalitní práci. Vzhledem k uvedeným problémům navrhuji ocenit ji známkou 2, ale chci zdůraznit, že bezesporu splňuje všechny kriteria diplomové práce pro udělení titulu Mgr.

V Praze, 18. 9. 2015

Mgr. Juraj Hvorecký, PhD